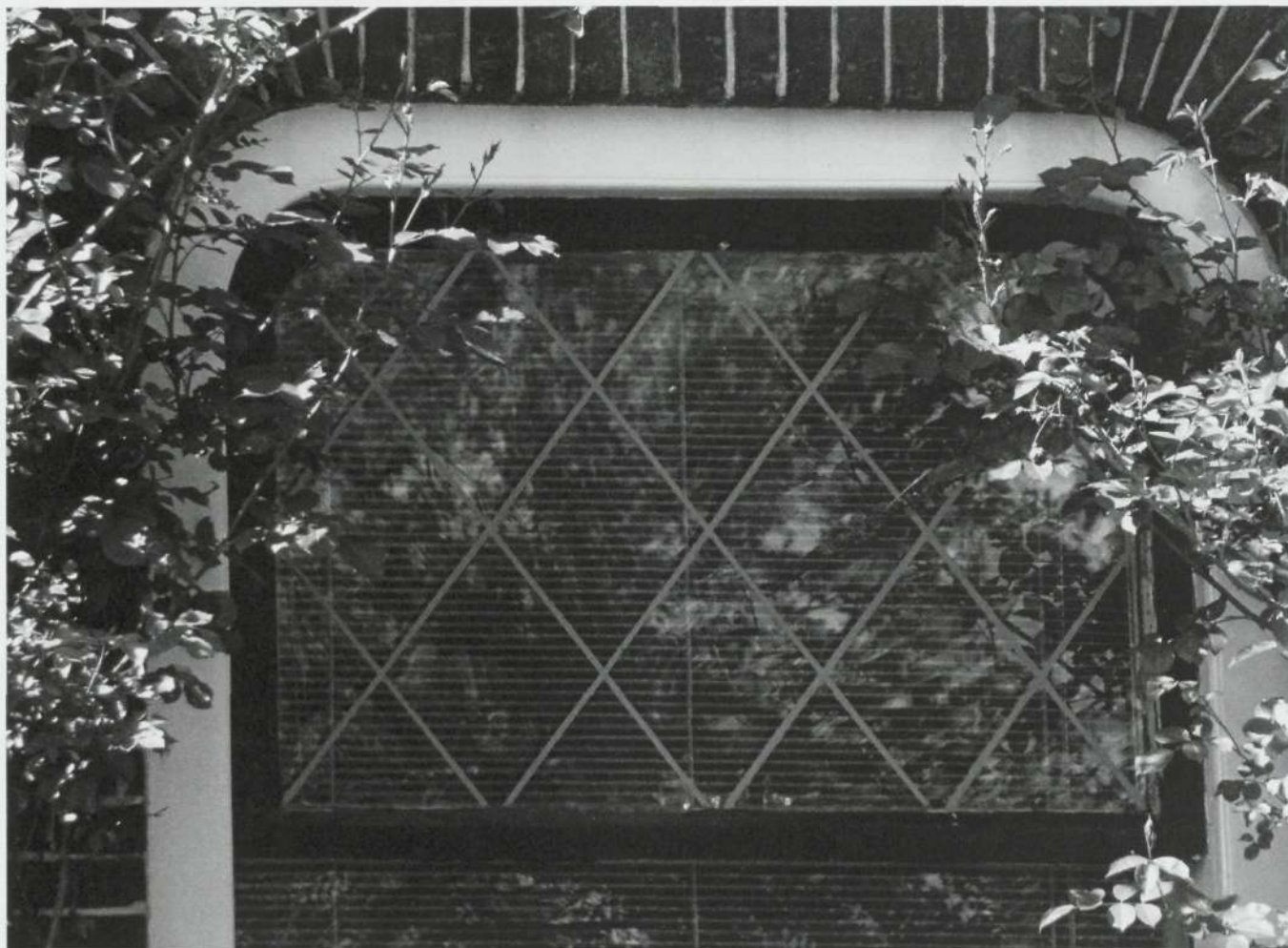

• DE ZWERFSTEEN

PERIODIEKE UITGAVE VAN DE HISTORISCHE VERENIGING STEENDEREN

• *In deze regio en op enkele plaatsen meer in Nederland, kom je soms bij oude boerderijen in de bovenramen (het liggende gedeelte) van deze kozijnen, geschilderde ruitjes tegen in de vorm van een glas in lood raam.*

Fraaie ramen

- De ontginnings- en bewoningsgeschiedenis van Baak
- Historische recepten
- Priesmien 10
- Van de boekentafel
- Activiteitencommissie 2010-2011
- Steenderen toen en nu

HVS

• **2010-3**

ISSN: 1386 - 5943
Oplage: 400
september 2010

Van het bestuur

Op het moment van schrijven van dit voorwoord zitten we al weer in de tweede helft van de maand augustus. De schoolvakanties zijn al weer ten einde en het gewone dagelijkse leven heeft bij de meesten van ons weer zijn intrede gedaan. We hebben op 31 mei j.l. de uitvaartplechtigheid bijgewoond van Marian van der Haar die op 26 mei j.l. toch nog vrij plotseling is overleden. Wij zijn Marian veel dank verschuldigd voor het vele werk, dat zij voor onze vereniging heeft verricht. In één van onze laatste gesprekken met haar heb ik mijn waardering voor haar inzet gelukkig nog kunnen uitspreken. Zij heeft mij in een e-mail laten weten, dat zij deze waardering zeer op prijs heeft gesteld. Al vanaf begin van dit jaar is onze penning-

meester Bertus Rietberg uitgeschakeld wegens ziekte. Binnen het Bestuur is besloten dat Maurice Cremers tijdelijk de werkzaamheden van Bertus zal overnemen met assistentie van Ans Preuter die de verenigingsadministratie voor haar rekening zal nemen. Ik wens Bertus vanaf deze plaats een snel herstel toe en hoop dat hij onze gelederen binnenkort weer zal versterken. Tot slot wil ik uw aandacht vestigen op het verkrijgen van het boekje over de geschiedenis van Excelsior. U kunt uw bestelling doen bij Dinie Pelgrom onze secretaris. De prijs bedraagt € 5,00 per boekje. Ik hoop u binnenkort weer op onze ledenavonden te ontmoeten.

Wim Achterkamp voorzitter ■

HVS

COLOFON

De Zwerfsteen is de kwartaaluitgave van de Historische Vereniging van (de voormalige gemeente) Steenderen, opgericht 1 juni 1992.

REDACTIE

Eindredacteur en layout:
Robert Sesink
Kastanjelaan 23
7221 GC Steenderen
Tel. 0575-450743
Email: robertsesink@kpnplanet.nl

Redactiesecretariaat:

Mieke van der Valk
Dr. A. Ariënsstraat 44,
7221 CD Steenderen
Tel. 0575-450998
Email: meiva25@hetnet.nl

Redactieleden:

Wim de Lange
Herman Nieuwenhuis (tel. 441360)
Mieke van der Valk

Correctie: Anneke Parent

BESTUUR

Voorzitter:
Wim Achterkamp
Bronkhorsterweg 32
7221 AC Steenderen
Tel. 0575-451747
Fax 0575-450966

Secretaris:

Diny Pelgrom-Willemsen
Hoogstraat 11
7227 ND TOLDIJK
Tel. 0575 452292
Email: tpelgrom@planet.nl

Penningmeester:

Bertus Rietberg
Hoogstraat 23
7227 ND Toldijk
Tel. 0575-452004

LEDEN

Willy Pasma
Tel. 0575-452457

Marja Geurts-Melgers
Tel. 0575-450042

Fred van der Mije
Tel. 0575-441806

Ans Uenk-Preuter
Tel. 0575-452000

Maurice Cremers
Tel. 0575-555815

CONTRIBUTIE

De contributie bedraagt 20 euro per jaar per adres.

Bankrelatie:

Regiobank Steenderen
Bankrekening: 685289710,
t.n.v. Hist. Ver. Steenderen.

Losse nummers van de Zwerfsteen zijn te verkrijgen bij het secretariaat. Kosten: 5 euro per stuk; 7,50 euro in geval van omvangrijker uitgaven.

Oproep: Wie staan er op deze foto?

Wim Jansen (Landlustweg te Steenderen) heeft deze kaart/foto via Marktplaats gevonden. Deze kaart/foto zat tussen andere kaarten in een doos die werd gevuild. De veilingmeester en de opkoper weten beide niets van deze kaarten. Deze kaart is door G.A. Smeenk gepost, datum van de poststempel is 9 juni 1912. De heer Jansen vermoedt (in verband met de achtergrond) dat deze foto in Hooglanderveen is gemaakt. Zijn deze heren van de

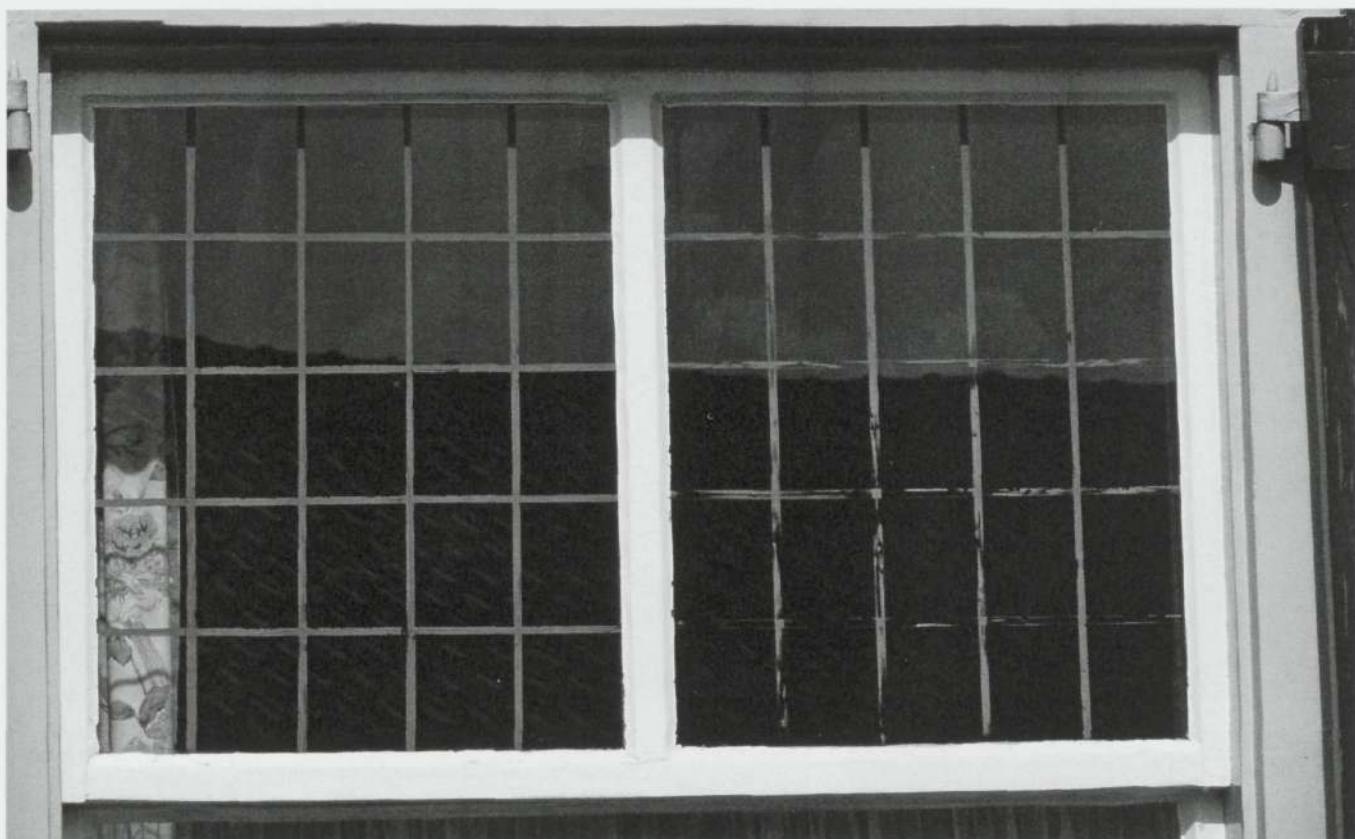
A.B.T.B. Steenderen en Omstreken (Algemene Boeren- en Tuinders Bond) een dagje naar Hooglanderveen geweest? Het handschrift voorop de kaart is hetzelfde als achterop, van de heer Smeenk.

Wie is de geestelijke in het midden? Wie kan mij hier meer over vertellen? Alle informatie is welkom.

Marja Geurts-Melgers ■

Alle rechten voorbehouden.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

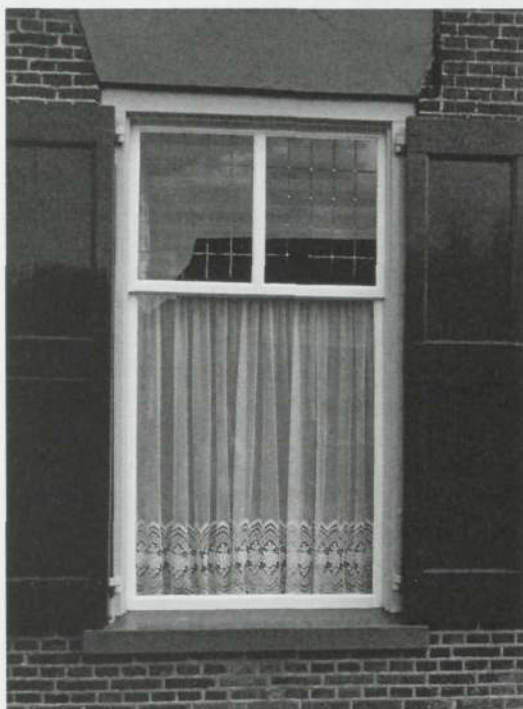
Fraaie ramen

Ik kijk graag naar panden, maar dan vaak naar details. Veelal naar sporen die een geschiedenis van het pand weergeven, zoals wijzigingen van kozijnen, doorbraken in het metselwerk, oude gehengen, merktekens in het hout of metaal, vergrotingen, etc. Door ook deze sporen te 'lezen', kun je vaak aflezen hoe oud het pand is en of in welke tijd er een wijziging heeft plaats gevonden. Zo kun je ook nagaan wanneer bijvoorbeeld bij een boerderij de deel vergroot is, het erf is uitgebreid of wanneer men is begonnen met meerdere koeien, varkens, kippen te houden, etc. Als je dan iets van de landbouwgeschiedenis afweet, weet je ook ongeveer hoe 'groot' die boer in het verleden was en hoe hij leefde met zijn familie op en om de boerderij.

Tekst: Wim Jansen

Thans zie je vele grote panden en boerderijen die minder worden onderhouden o.a. door vele verervingen en het geslonken familiekapitaal. Veel eigenaren hebben moeite om het pand of de boerderij nog in stand te houden. Soms ben ik daar blij mee, omdat vaak authentieke onderdelen blijven die

niet veranderd zijn door modeverschijnselen, zoals grotere kozijnen en of ramen, betonnen stalramen, kunststofkozijnen, isolerende beglazing met daarin de roede-verdeling, etc. Maar de laatste tijd zie je door het slechte onderhoud diverse grote panden en boerderijen in verval geraken en daarna gesloopt worden.

raam met twee staande ruiten met daarop een liggend deel.

Eind 19e eeuw adviseerde dhr. T. Landré van het ministerie van gezondheid om hygiënische redenen grote kozijnen met ramen te maken in woongedeelten, aangezien uit onderzoeken was gebleken dat veel licht in een woning zeer gezond was. Vanaf die tijd zie je dat steeds meer glas werd toegepast.

Het was een grote overgang van kleine ramen met veel roeden naar grote ramen die plots veel licht gaven in een woning. Vitrage was toen nog niet in de handel.

Het opgeschilderde glas in lood legt meer de nadruk op de beslotenheid van een ruimte.

In deze regio en op enkele plaatsen meer in Nederland kom je soms bij oude boerderijen in de bovenramen (het liggende gedeelte) van deze kozijnen geschilderde ruitjes tegen in de vorm van een glas-in-lood-raam.

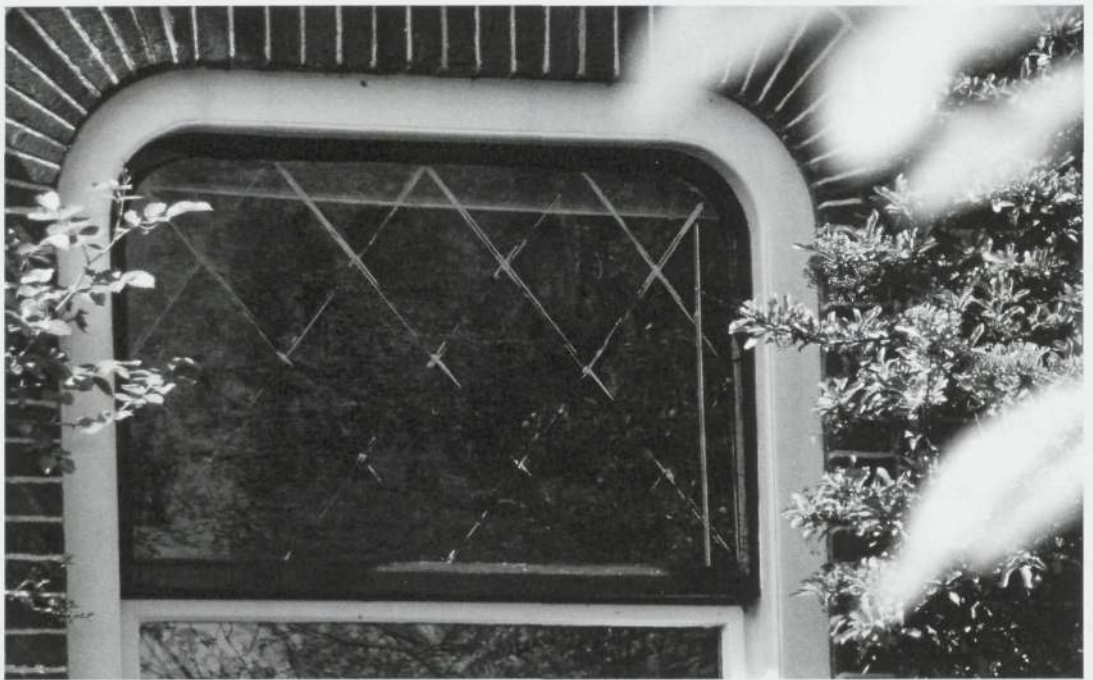
Dit detail heeft een bijzondere geschiedenis.

In het midden van de 19e eeuw komt vooral in België de machinale glasfabricage op gang. Met een zogenaamde rollenbank werd het glas vervaardigd in een maat van ca 60 x 120 cm. Rond ca 1860 was het vensterglas kwalitatief zo goed te maken dat dit glas steeds goedkoper ter beschikking kwam. Dit leidde tot de ontwikkeling van het T-venster, eigenlijk een

Om de scherpe lichtval in de woning te voorkomen werden de bovenlichten beschilderd in de vorm van een glas-in-lood-paneel, zodat een ieder het niet als te licht zou ervaren. Het opgeschilderde glas-in-lood legt meer de nadruk op de beslotenheid van een ruimte.

Men kende er dus een functioneel gebruik aan toe.

Deze techniek werd als volgt uitgevoerd. Men schilderde met loodwit de loodlijnen op het glas die na droging werden overgeschilderd in een wat grijsachtige kleur. Daarna kregen de knooppunten een extra accent door hier een stip op te schilderen in een wat donkerdere of

lichtere grijze tint. Het loodwit etste wat in het glas en werd na iedere 2e schildersbeurt over geschilderd.

Meestal kom je het model van recht glas-in-lood tegen. Bijzonder soms ook de wybertjes-vorm. Gelet op de afgeronde hoeken van het kozijnen heeft de architect, vermoedelijk om een nog 'fraaiere' uitstraling van dit pand te geven, deze vorm daarom bewust gekozen.

Door vervanging van deze bestaande ruiten door bijvoorbeeld isolerende beglazing en het niet meer bijhouden van dit schilderwerk op het glas, zou deze schildering wel eens kunnen verdwijnen.

Dit komt ook mede door het ontbreken van loodwit, omdat dit niet meer gebruikt mag worden. Zo zie je de tekening op de ramen langzaam vervagen en dan verdwijnen. Bijhouden kan wel met een goede verf, mits geen waterbasis, alleen moet dit thans bij iedere schilderbeurt geschieden. Het zou toch jammer zijn als dit stukje geschiedenis zou verdwijnen!

Dit alles is thans nog gewoon zichtbaar hier en daar vanaf de weg, als je er langs loopt of fietst.

Hopelijk blijft het hier bestaan, een prachtig detail met een aardige geschiedenis. ■

De ontginnings- en bewoningsgeschiedenis van Baak en Vogelbekelt

Op donderdagmiddag is het meestal een gezellige boel aan de Hofstraat in Baak.

Een aantal medewerkers van de archiefcommissie is dan druk bezig enige ordening in de spullen aan te brengen. Komen ze iets tegen wat interessant is voor de Zwerfsteen, dan wordt dat de redactie aangeboden. Zo kreeg ik een map met een afstudeerscriptie van dhr. B.J.J. Taken getiteld "Uit de ontginnings- en bewoningsgeschiedenis van Baak en Vogelbekelt" (januari 1962). De archiefcommissie heeft contact gezocht met dhr. Taken, tegenwoordig directeur van Taken Landschapsarchitectuur en Ecologie in Roermond en Arnhem, met het verzoek of er een gedeelte uit zijn werkstuk mag worden overgenomen. Na zijn positieve antwoord heb ik een samenvatting gemaakt van het laatste hoofdstuk 'Synthese'. Hierin wordt een interessante opsomming gegeven van de bewonings- en ontginningsgeschiedenis van Baak en het buitengebied vanaf de Romeinse tijd tot 1960.

Tekst: Herman Nieuwenhuis

Aan het eind van de Romeinse tijd was een brede strook langs de IJssel, tussen Schipbeek en Oude IJssel, met uitgestrekte bossen bedekt. In deze strook ligt ook de gemeente Steenderen en voor het jaar 1000 wordt er reeds gesproken van "de vier foreesten Steenrewalt". Hier en daar lagen stukjes moeras en veen, terwijl we ons ook een groot deel van het bos als moerasbos moeten voorstellen.

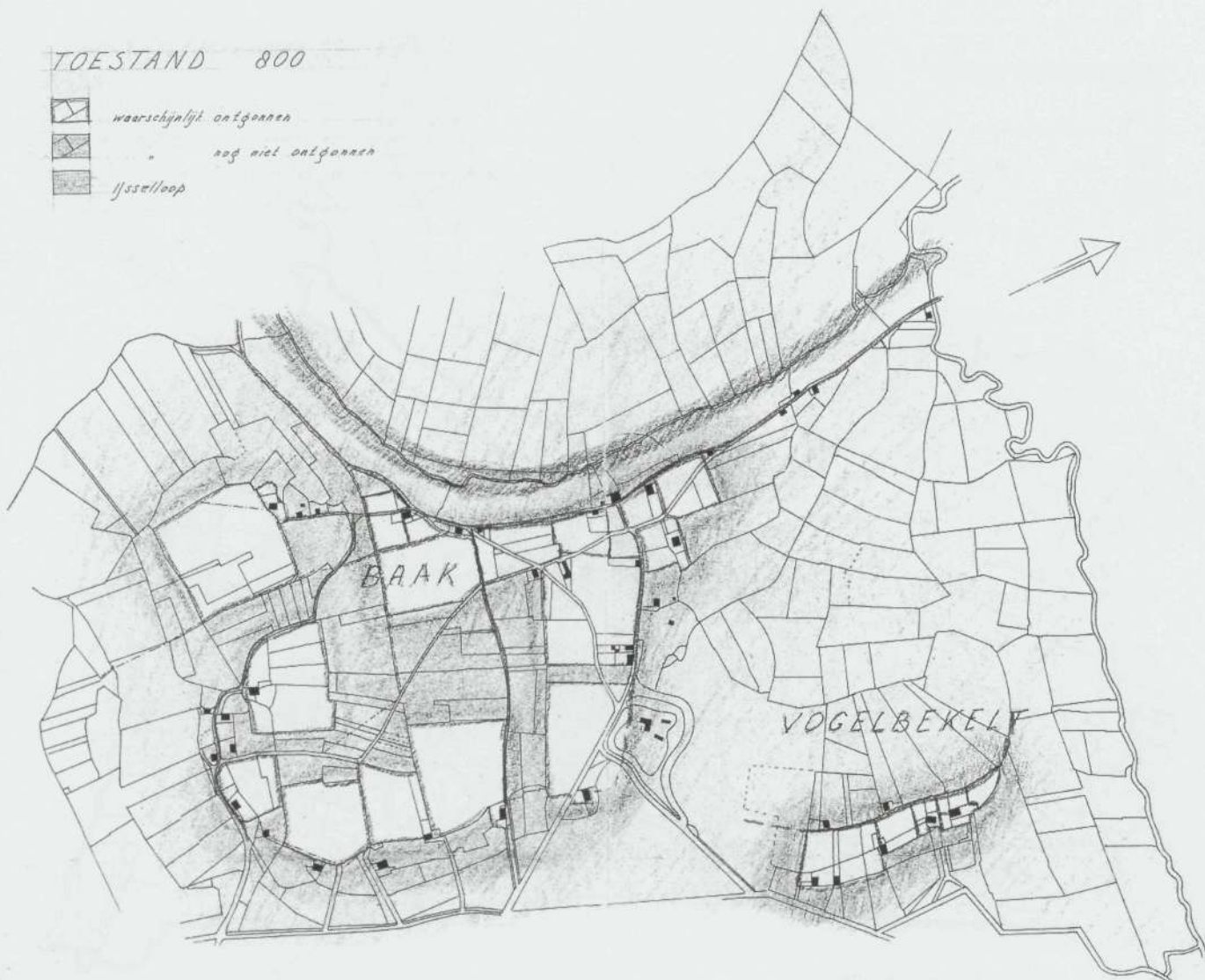
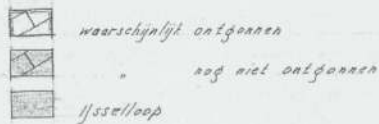
Waarschijnlijk was het Bakerveld toen nog onbewoond

In de eerste eeuwen van onze jaartelling leefde ten oosten van de IJssel een armelijke bevolking die op de hoge esgronden tarwe en

misschien al rogge verbouwde. Waarschijnlijk was het Bakerveld toen nog onbewoond; het lag niet erg hoog en bovendien was het gebied moeilijk te ontsluiten. Nederland ten oosten van de IJssel is waarschijnlijk ook nooit erg door volksverhuizingen beroerd omdat het ontoegankelijk was, immers de Romeinen hadden de IJssel ook al als drassige grens gebruikt. Ten westen van de IJssel vestigden zich tijdens de volksverhuizing de Franken, terwijl het oosten onder invloed van Saksische krijgsbenden kwam.

Daar verder het gebied van Baak individueel en vanuit verschillende punten ontgonnen lijkt, is het aannemelijk te veronderstellen dat de eerste ontginningen uit de periode tussen 600 en 800 dateren. Tegen het eind van de zevende eeuw kon men door het invoeren van grotere ploegen ook de zwaardere riviergronden langs de IJssel ontginnen en verviel enigszins de scheidende functie langs de IJsselstrook zodat

TOESTAND 800

de Frankische cultuur van de overkant van de IJssel tot hier kon doordringen. Er volgen dan ook enkele kerkstichtingen, waarvan de oudste vlak langs de rivier, waarschijnlijk juist ten noorden van Bakerbrug. We mogen wel aannemen dat in deze tijd al een aantal landbouwers op de rand van het Bakerveld wonen, waar zij ieder voor zich een stuk bos tot een blok bouwland hebben ontgonnen. Op Vogelbekelt vestigen zij zich op de hoogste rand, de oostkant.

Toestand omstreeks 800

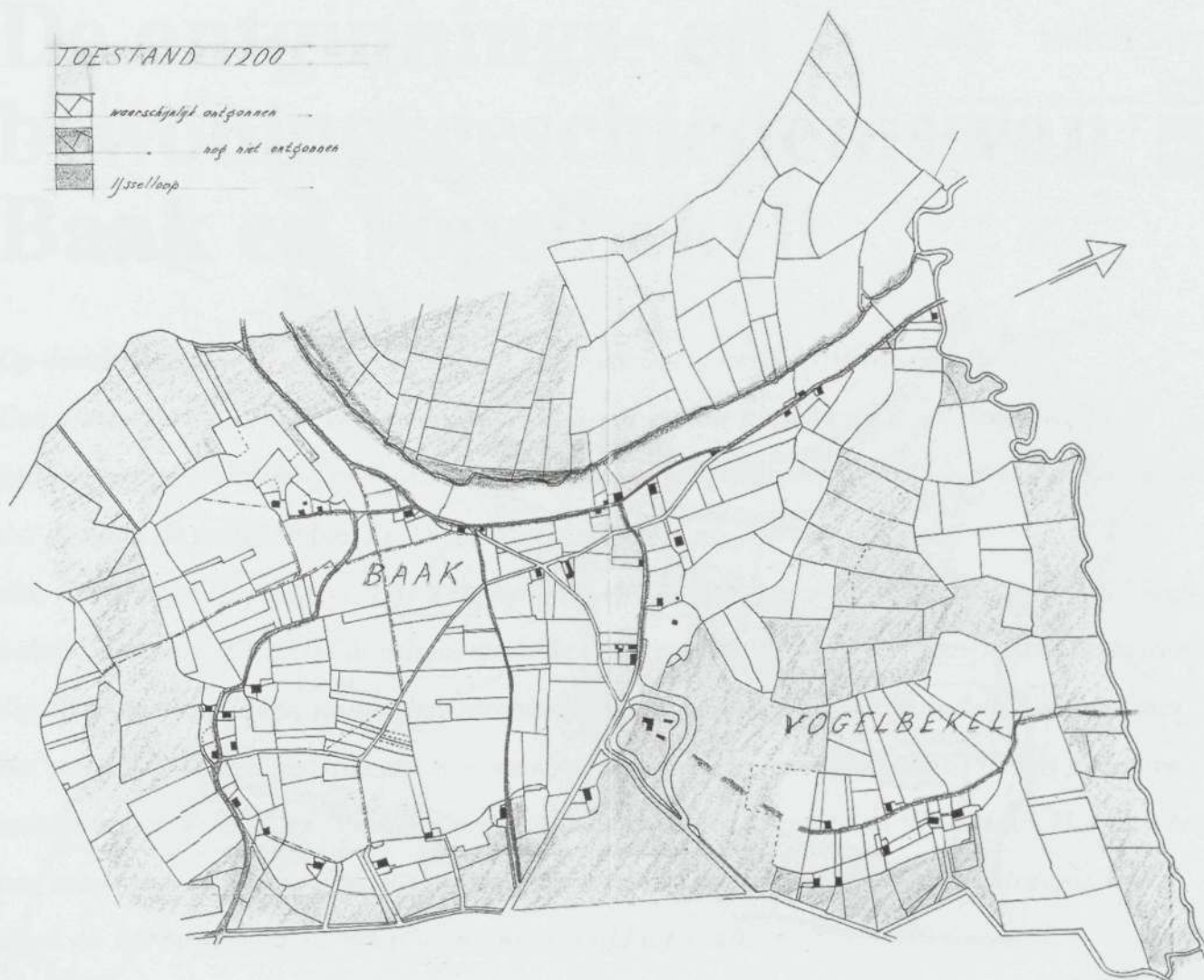
De IJssel stroomt nog door de huidige Bakerwaard en de weg langs de oever, die in die tijd Wichmond verbindt met Steenderen en Bronkhorst, moet wel één der oudste zijn. De verkaveling verraadt direct dat een aantal andere wegen later is aangelegd. Op bijgaande kaart ziet u een mogelijke reconstructie van de situatie rond 800. We weten dat aan de

IJsseloever alleen het Roerdink en het Bielken oude vestingen zijn.

*De verkaveling
verraadt direct dat een
aantal andere wegen
later is aangelegd*

800- 1200

In de Karolingische tijd neemt de Frankische invloed toe, met het Christendom komt Karel de Grote en hij verslaat de Saksische krijgsbenden, die hier waarschijnlijk nooit blijvende bewoners zijn geweest. De IJsselstreek wordt dan een voor die dagen belangrijk cultuurcentrum, van waaruit de Franken hun invloed naar

het oosten uitbreiden. Met de Karolingische macht is er ook wat grootgrondbezit ontstaan waarvan de hof te Baak en waarschijnlijk vele der overige goederen in Baak onderdelen zijn. In deze tijd werden de opbrengsten voornamelijk in geld opgebracht. Na 950 komt er een crisis, het Karolingische rijk gaat instorten en de Noormannen vangen hun strooptochten aan. Er is gebrek aan geld en de opbrengsten van de grondbezittingen moeten in natura geleverd worden en de horigen moeten persoonlijke diensten verrichten. Dit noodzaakt de invoering van het hofsysteem, dat nu straf wordt georganiseerd. Zo konden kloosters en edelen de vruchten van hun grondbezittingen plukken door middel van een soort belasting in natura waarbij de hof als economisch centrum of ontvangerskantoor fungeerde. Rond 1200 is de hoforganisatie in volle bloei en de Baakse bevolking wordt via hoven Bake en Tammingk en misschien ook via het Meyerinck geëxploiteerd. De eerste twee zijn eigendom van respectievelijk de graven van Gelre en van Bergh.

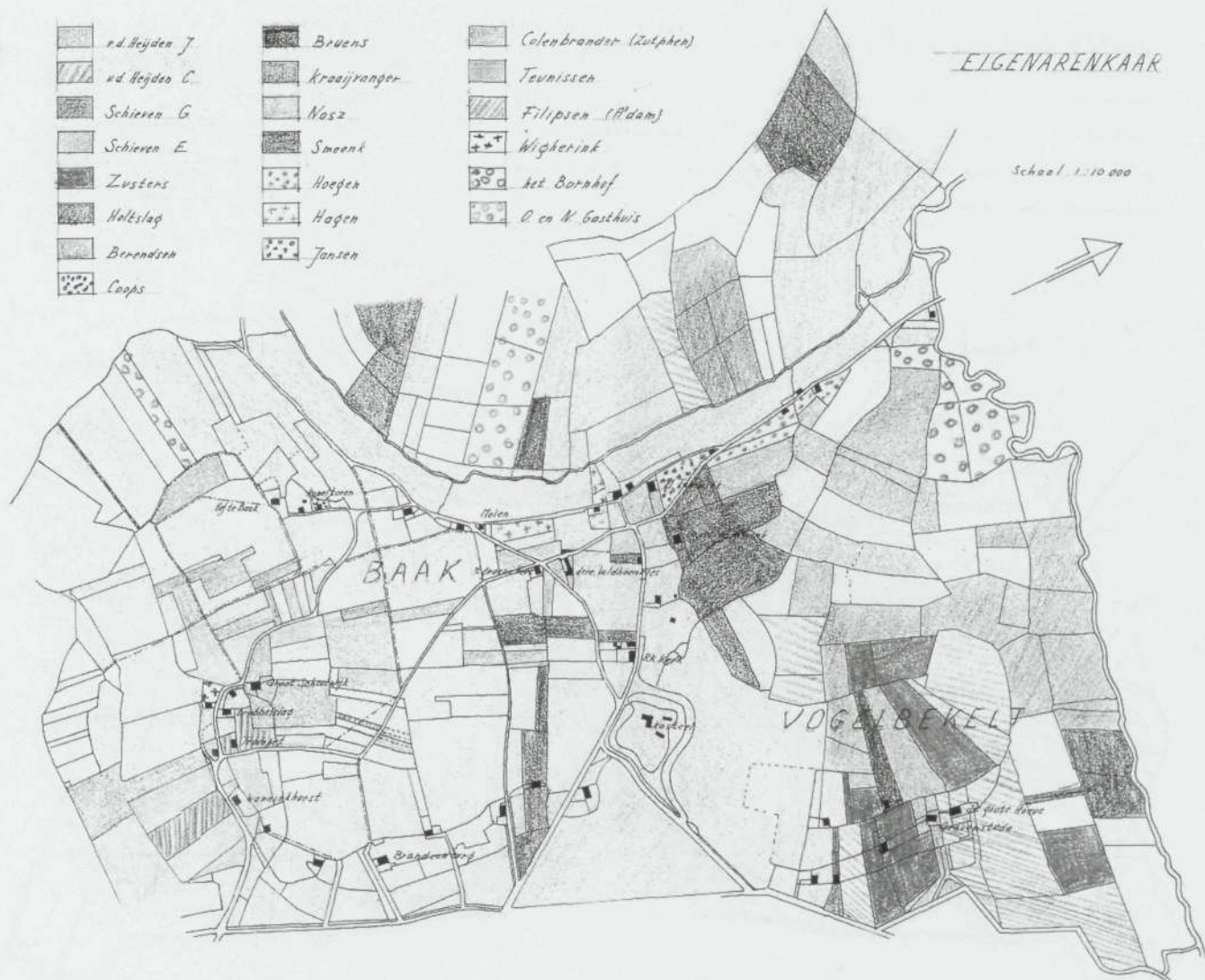
In deze tijd heeft men bij het meest belangrijke erf, de hof te Baak, de kapel gebouwd, gewijd aan St. Nicolaas (zie ook Zwerfsteen 2009-1). Het grootste deel van het Bakerveld is dan wel in cultuur gebracht en ook de wat hoger gelegen weilanden op de rivierklei zijn dan al ontgonnen.

1200 – 1650

Na 1200 komt het geldverkeer weer op gang en de betekenis van de hoven neemt af. Pacht

Pacht is weer mogelijk en vele horigen worden voor geld vrij gelaten

is weer mogelijk en vele horigen worden voor geld vrij gelaten. We zien de goederen Bobbink, Schoolwijk en Wantinck in resp. 1383, 1510 en 1517 van de horigheid worden

1650 – 1800

Na 1650 komt het huis te Baak aan de familie van der Heyden, die het grondbezit steeds meer uitbreidt. Als de weg door het Bakerveld van de Knippert tot de Wanninckhorst wordt aangelegd, voor een deel dwars door allerlei percelen, zal de bouw van de herberg 't Groene Hert en de drie Veldhoentjes niet lang op zich laten wachten. De kapel raakt in verval en er wordt een schuilkerk gebouwd die waarschijnlijk eerst achter de Bobbink en later aan de Koesteeg komt te staan, natuurlijk in de tuin van het kasteel, dat nu zijn vestingkarakter gaat verliezen en een landhuis wordt.

1800 – 1960

Na 1800 wordt de Emmerikse weg aangelegd. Het lijkt alsof men toen al wist dat er een trambaan langs zou komen, want bochten worden niet geduld. Zo snijdt de weg dwars door het Bakerveld via het Bekelt naar het zuiden. Deze eerste harde weg trekt al spoedig bebouwing aan. In het begin zijn het boerderijen die ver-

plaatst worden: Drobbelslag trekt naar het midden van het veld, waar hij toevallig een kavel aan de weg bezit. Het goed Bongert verdwijnt van zijn oude plaats evenals de Lindeboom, 't Roordinck, Stiphutte en Tilstede. Na de komst van de 'Boerenbond' wordt de molen afgebroken en er verschijnt weer een nieuw bouwwerk aan de Emmerikse weg. Op het Vogelbekelt is de Lege Tappershofstede spoorloos verdwenen. De oude kapeltoren die bij het erf van de Hof staat is verrezen evenals de nieuwe kerk op de grond van het kasteel.

Tot zover het stukje ontginnings- en bewoningsgeschiedenis overgenomen uit het werkstuk van dhr. Taken. Uiteraard heeft hij ook gebruik gemaakt van diverse archiefstukken uit rijks- en stedelijke archieven evenals verschillende boeken en tijdschriften. Deze zijn te omvangrijk om hier allemaal te benoemen. ■

“Historische Recepten”

Tekst: Marja Geurts-Melgers

Karnemelksaus

Ingrediënten (voor ca. 4 personen)

- 50-100 gram vet spek (mag ook meer zijn)
- 40 gram bloem
- 1/2 liter karnemelk
- zout
- klontje boter

Bereidingswijze:

Bak de dobbelsteentjes vet spek langzaam uit, af en toe roeren.

Laat de uitgebakken spekjes in een vergiet uitlekken.

Smelt in een (steel) pannetje een klontje boter.

Voeg aan de gesmolten boter 1 tot 2 eetlepels bloem toe en roer dit goed door.

Als de boter en de bloem goed gemengd zijn, dan karnemelk toevoegen. Let op: goed door blijven roeren anders gaat de karnemelk schiften en dat zou jammer zijn.

Met een garde krijg je de meest gladde saus. Voeg naar wens een snufje zout toe.

Blijf zoveel karnemelk toevoegen als nodig is om een saus te krijgen.

Voeg op het laatst de uitgebakken spekjes bij.

Opdienen met (kruimig) gekookte aardappelen en onaangemaakte sla.

Een hardgekookt eitje smaakt hier ook heerlijk bij.

In de winter is sla door bruine bonen te vervangen.

Eet smakelijk! ■

In Memoriam

Juist bij het ter perse gaan van de vorige Zwerfsteen bereikte ons het bericht van het overlijden van Marian van der Haar. Ofschoon wij wisten dat Marian ernstig ziek was, is haar overlijden voor ons toch nog onverwacht gekomen. Wel is het fijn, dat zij haar werk, dat zij had gestoken in de geschiedenis van Naaien breischool Excelsior, nog heeft mogen terugzien in de uitgave van een prachtig geprint boekje. Niet alleen dit boekje, maar vele andere artikelen en geschiedschrijving in de Zwerf-

steen zijn door Marian gedaan. Zij was voor ons een zeer gewaardeerd schrijfster en we zullen haar inbreng in de Zwerfsteen node missen. Op maandag 31 mei j.l. heeft de uitvaartplechtigheid plaatsgevonden in de Parochie kerk in Steenderen. Wij wensen haar familie, in het bijzonder haar man Johan, veel sterkte toe bij het verwerken van het verdriet.

Wim Achterkamp, voorzitter

Een gewaagde onderneming

Herman Judius Wijers van "de Zwaan" in Steenderen heeft heel wat avontuurlijke tochten met zijn zeiljachtje gemaakt. Zeilend van Loosdrecht naar Amsterdam en ook naar Huizen, over het IJsselmeer. De boot voldeed nergens aan zeewaardigheidseisen. Dat maakte de ondernemingen extra spannend. Motor? Zwemvesten? Zelflozende kuip? Wat zijn dat? Voor nood waren een pikhaak, vaarboom en twee peddels aan boord.

Een hartewens was toch wel om een keer met zijn kajuitjachtje over vaarten, kanalen en rivieren naar Steenderen, zijn geboortegrond, terug te keren en daar de nodige jeugdherinneringen de revu te laten passeren. Nostalgie en avontuur waren de drijfveer.

Tekst: Juus Wijers

Op maandag 31 juli 1950 was "de Breeveertien" helemaal klaar voor de avontuurlijke tocht naar Steenderen/Bronkhorst. De heen- en terugreis zouden totaal bijna drie weken duren en Herman hield dagelijks een realistisch reisverslag bij van 50 bladzijden met illustraties en foto's.

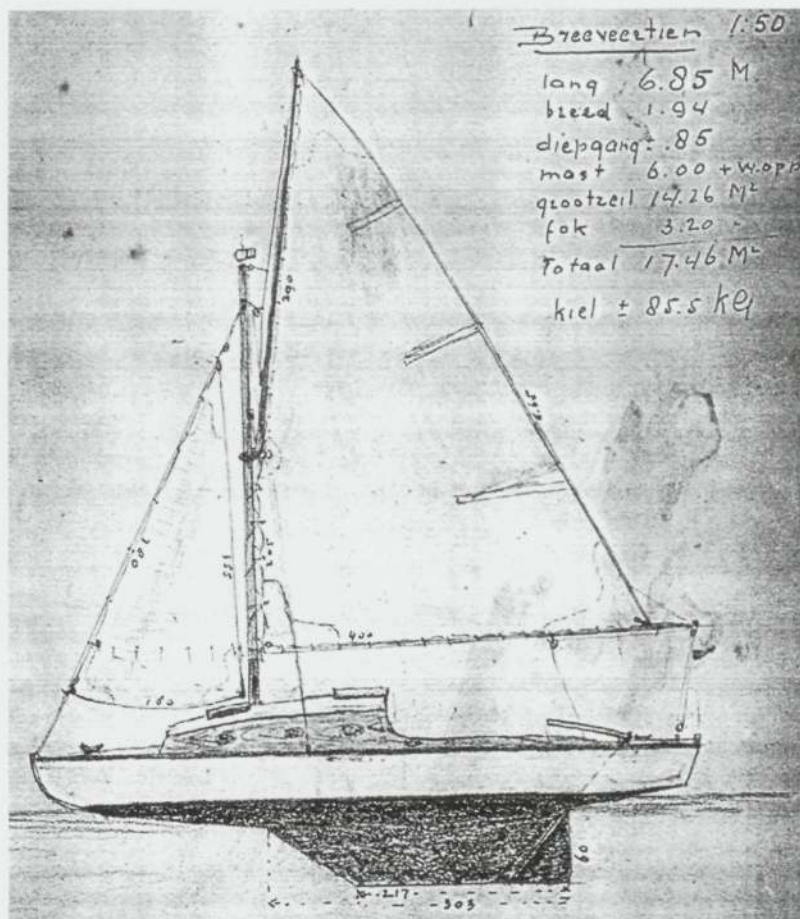
Bemanning: Mijn vader Herman J. (49).
Mijn moeder Mietje Wijers Hoogervorst. (41),
behept met een lichte watervrees.

Mijn broer Harm (14).
Ikzelf, 12 jaar oud.

Die dag vertrekken we om 12.00 uur. Met een straffe Zuidenwind in de rug planeren we over de Loosdrechtse plassen naar de ingang van het vaartje "de Drecht".

In de doorvaart meldt zich al het eerste avontuur. De stuurboord fokkeschoot begeeft het en met een scherpe knal en woest geflapper schiet de fok uit. Horen en zien vergaat je op zo'n moment, maar de maats zijn al in actie. Als op commando zijn ze op het gangboord gesprongen en dan viert de één de val, terwijl de ander het weerbarstige zeil binnenboord haalt. Prachtig! Wat kan ons gebeuren met zo'n bemanning. Voor nood splits ik de beide schoten. We zeilen de Drecht af en vinden snel een plekje in de Mijndense sluis die toegang geeft naar de Vecht.

We laveren tussen de landgoederen door naar het sluisje bij Nigtevecht. Na een half uur

schutten, varen we om 14.30 uur de smalle fortgracht af naar het Merwedekanaal. Dit kanaal is een pracht zeilwater, ... maar het drukke vrachtverkeer levert voer voor zeilers

Een slechte fotokopie van een keurige werktekening.

met een hang naar spanning. Geen sprake van dat dat nu (2010) nog zou mogen zonder motor. Met zuidenwind zullen we moeten kruisen, wat niet aanlokkelijk is.

Na veel angstige momenten komt Vrouwe Fortuna ons haar glimlach tonen. Juist als we ons angstig afvragen hoe we ooit in Vreeswijk en op de wijde vrije rivier zullen geraken, klinkt het vrolijk en verlossend van hoog boven ons hoofd... "Slepie...?"

"Oh fijne schipper!! We zijn gered!!" Het volgende ogenblik heeft de rappe fokkemaat de toegeslingerde sleepkabel van de vrolijk lachende schipper overgenomen en kijken we tegen de imposant plumpe achtersteven van de "van Hattum en Blankevoort" uit Beverwijk.

Even later hangen we zelfs boord aan boord met een jachtje, bemand door vier robuuste knapen uit de Maasstreek. Zo gezapig tesa- men voortgetrokken leren de jongemannen ons af te wassen met een pol gras en een kluit zand aan de wortels. Lekker schuren door de pannen, buitenboord afspoelen en klaar. In de avond om 18.15 uur komen we hangend achter de binnenvaarder de Beatrixsluis uit en gooien met een hartelijke groet de sleeptros los. Door het hoge tij is er nu geen stroom en er is ook geen wind, dus peddelen we terug de kleine sluis in en maken vast aan de "Elisabeth" van schipper L. Rump uit Zwolle. Na een gezellig, maar te warm, bezoek in de kajuit van onze grote broeder beleven we een eerste rustige nacht, zonder dat we invloed hebben van het tij, wat menig beginner parten kan spelen. Droog en vrij hangend tegen de beschoei- ing bij eb is niet wat we willen. Dat kan een vroegtijdig einde van de reis zijn. We meren wat verderop tegen de kade en provianderen brandstof en voedsel en natuurlijk 11 meter schoot voor de fok.

De sluiswachter trekt ons onder de brug door de buitenhaven in. Even later varen we stroomop voor de wind weg de Lek op. Volle kracht richting Arnhem.

Rustige vaart vlak voor de wind op de Lek.
De fok te loevert.

Met behulp van de kilometerpalen en het horloge in de hand berekenen we de snelheid. Dat is 8 km per uur tegen de stroom op. De Breeveertien vaart (hiernaast) 12 km per uur ten opzichte van het water.

Buien kondigen zich aan. Een langgerekte, lage, zwarte rol waaruit zichtbaar de regen neergutst, komt ons vlak voor de brug van Culemborg roet in het eten gooien. Als de weerlicht hebben de maats de zeilen, in de wild zwiepende wind, geborgen. Het anker gaat overboord en kletsnat duiken we met z'n vieren de kajuit in.

De brug van Culemborg is niet meer te zien door het dichte gordijn van neerplenzend water. Na geruime tijd blijkt met de bui ook de wind verdwenen.

Geleidelijk zet de wind door en met de fok te loevert stormen we langs Wijk bij Duurstede. Mooie dorpjes, slanke en lijvige torentjes. Ver weg en dichterbij. Grote boerderijen achter dicht groen en dik begroeide oevers glijden aan ons voorbij.

De zandige strandjes tussen logge kribben zijn verleidelijk, maar we maken er geen gebruik van. We moeten profiteren van de gunstige wind.

Ver de rivier in liggen zwarte boeien. Die moeten we aan bakboord houden, maar we wagen het erop om een stuk af te steken. Dan voelen we plotseling de boot abrupt afremmen en liggen we stil. Aan de grond gelopen. Rapido het zeil neer en de adelborsten mogen overboord stappen om de boot naar dieper water te duwen. Zo is het euvel snel zonder schade opgelost.

Tegen de avond luwt de wind wat af en moeten we naar een ligplaats uitkijken. Na veel afkeuringen ontdekken we een oude verroeste baggerschuit "De Karimata".

Geen mooie plek voor de nacht, maar veel keus is er niet. Goed afgemeerd tussen roest en basalt. Een nacht zonder scheepvaart en zonder wind zou toch een schipper vertrouwen moeten geven. Maar... in het donker van de nacht komen gemakkelijk de spookbeelden van een slippend anker, met desastreuze gevolgen. Het kostte een goed deel van mijn welverdiende nachtrust.

Met de ochtend komen ook de druppels, maar wat is er gezelliger als je goed onder zeil ligt. Aan de overkant steekt een schoorsteenpijp van een steenfabriek kaal en somber de lucht in die asgrauw is en dreigend. We liggen hier op de hoogte van het kleine Elst aan de noord- oever.

Wat verderop ligt toevallig een groter Elst aan de zuidoever in de streek waar Berendine

Troost opgroeide. Berendine kwam "op het losse paard" uit Valburg naar Steenderen om daar te trouwen met Harmen Addink en samen het logement "De Zwaan" te gaan exploiteren. Anno 1788. Dan ontstaat de keten Addink, Kluvers, Wijers en Beeftink...

...Gauw terug naar 1950. De regen is opgehouden, maar de zwakke wind is oost en we vorderen geen meter stroomop. We zien een aardig strandje en gaan daar ankeren op de nering (tegenstroom tussen de kribben). We kunnen alles wat klam is nu lekker luchten en drogen.

Er staat een fijn zonnetje. En we wachten op wind. En de wind kwam en de wind werd storm en wel uit het westen. We worden met grote snelheid de Rijn op geblazen. En dan...

Zo zoefden we voort. Km-paal na km-paal schiet voorbij tot een felle vlaag en misschien een wat minder gelukkige manoeuvre bijna een voortijdig einde aan onze reis maakte.

Het was in de buurt van Wageningen, vlak voor een overstekende veerpont.

De harde wind komt recht van achter.
Belougd tuuz ik naar ons windvaantje. Desivier maakt een flouwe bocht naar stuurboord en we liggen over stuurboord. Dus we moeten over de andere boeg. Ik denk aan glijpen...
Onmogelijk bij deze storm! Dan door de wind, 'tis hooy noelig!
Maar de wind speelt een spel met de Breeveetien. Ik loef wat op.. een krib zeilt op ons toe.. vlak voor die krib zal ik m'n slag maken.. maar die wind.. oh die vervloekte wind.. hij waait die boot nu dwars voor zich uit.. de kup komt niet om.. het roer, dat tamelijk klein is, schijnt heel geen werking meer te geven. en dan.. een we 'fin de gaten hebben, zitten we er bovenop.. op de krib wel te verstaan. Consterhatie.. "Afhouden" gil ik als een bezetene. Wel ja, hou maars of als een razende wind 10 M² zeil alwars voor zich heeft. Met z'n drieën springen we tot ons akkerkje in de woeste stroom om de krib. We duwen ons vaertuig weg, de wind duwt aan de andere kant van de 10 M² ons vaertuig terug.
Eerst moet dat zeil weg!!.. M'n maats zwaegen, dat het een lus is.. ein daeljk lig t'het binnenboord! Mannenwerk!..

Wachtend op het doorbreken van de wind.

Als de wind niet komt blijven we hier.

Hier zien we de originele weergave van bladzij 15/50 van het "scheepsjournaal".

Jawel, zo is het! Maar de schipper had moeten reven. Dat was 't hem! Als we dan voor anker liggen en de zaak blijkt nog in tact te zijn, kijken we elkaar aan en zeggen: "Reven!" meer niet. Ik scheer de nieuwe fokkeschoot in en we zoeken alleen op de fok een luwte om een reef te zetten. (Een patentrif werd vele jaren later gemonteerd!)

Een kwartier later, sterk gereefd, zeilen we met een knap gangetje verder. Stroomop.

Trekkers, langs 's Herenwegen en bij de Gratie Gods!

Tegen de avond keert de rust terug op het eerst zo woelige water van de Rijn..

We ankeren achter een krib op de hoogte van de steenfabriek.

Een paar kinderen komen aarzelend dichterbij.

Ze vertellen dat we onder Heteren liggen. Ze halen een kruik drinkwater en een liter melk.

Een reep chocolade maakt ze blij.

Boven op de dijk vlak langs de rivier staan een paar huisjes. Als we daar een praatje maken met wat gemoedelijke bewoners, zien we neer op het tafereel van een wonderlijk schoon landschap. Onder ons zien we de gestaag vloeiende gladde spiegel van ons Vadertje Rijn. Glanzend in het zilverachtig licht van de stil wegzakkende avondzon. Een sikkelt smelt langzaam maar heel zeker weg achter een verre einder. Groen land en bol begroeide heuvels van de Veluwe.

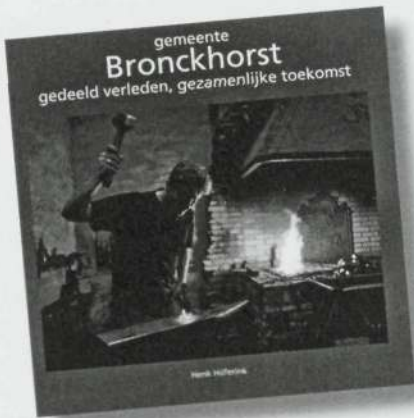
Een vrachtschip laat ratelend zijn anker vallen. Een licht schijnt wazig over het water. Hier... daar... Dan gaan we slapen. Morgen komt er een nieuwe watersportdag met nieuwe belevenissen en nieuwe levensvreugd en nieuwe gevaren.

En dan is het weer op zoek naar avontuur en weer mijlen maken richting Bronkhorst en Steenderen, ons heilige einddoel. ■

● Van de boekentafel

Op 18 februari 2010 verscheen ter gelegenheid van het eerste lustrum van de gemeente Bronckhorst en de opening van het nieuwe gemeentehuis het boek:

Gemeente Bronckhorst, gedeeld verleden, gezamenlijke toekomst

Dit boek voert u met prachtige beelden en beknopte tekst mee door de geschiedenis van deze jonge gemeente.

Onderwerpen als geschiedenis, bestuur, cultuur, landbouw, kerken, industrie, sport, kunst en toerisme komen in vogelvlucht voorbij.

Verkrijgbaar bij de Historische Vereniging Steenderen voor € 29,50.

Informatie: Gerrit Keuper, 06-10727951

Van de Activiteitencommissie Programma 2010-2011

2 oktober 2010

Bezoek aan het stadje Bredevoort

Historische stadswandeling in het oude vestingstadje onder leiding van een gids.

.....

15 november 2010

Likeuravond

De heer Heuzinkveld uit Doetinchem laat ons kennis maken met en genieten van oude likeurtjes.

.....

17 januari 2011

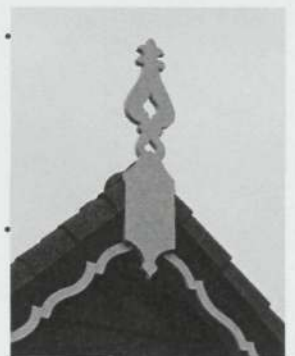
Gevel- en stiepeltekens

Interessante lezing door Everhard Jans.

.....

14 maart 2011

Ledenvergadering

Steenderen toen en nu

Straatbeelden van toen gezien vanuit het nu.

Aan de hand van oude foto's die op dezelfde plaats opnieuw genomen zijn, is te zien wat er in de loop der jaren is veranderd.

Dorpstraat in Steenderen

